

Naturtjek på økologiske bedrifter

Hos: Steffan Clausen, Dambækvej 10, 6360 Tinglev

Dato: 21. juni 2019

Naturtjek er udarbejdet af: Louise Hedegaard Riemann
(LHN)

SEGES

STØTTET AF
Fonden for **økologisk landbrug**

Hvordan fungerer Naturtjek?

Med udgangspunkt i besøget, foreslår vi her nogle fokuspunkter, hvor det enten handler om at bevare en naturværdi, eller hvor noget kan gøres anderledes for at højne naturværdien på arealet.

Vi har vægtet tiltag og arealer på en skala fra 1 til 10 stjerner, hvor mange stjerner betyder "god naturværdi, og her får man mest natur for pengene" – så her er det vigtigt at prioritere din naturindsats. Ikke alle arealer eller tiltag kan score 10 point.

Ved beskrivelsen af et fokuspunkt vil der muligvis være stjerner som er lysere i farven, disse stjerner indikerer et forbedringspotentiale, som kan indfries hvis anbefalingen følges. De lyse potentiale-stjerner er ikke angivet på oversigtskortet.

Anbefalingerne er generelt gældende, så selvom vi tager udgangspunkt i nogle specifikke steder på bedriften - f.eks. et læhegn – så gælder vores råd også for de andre læhegn som findes på matriklen.

Det er selvfølgelig helt frivilligt om anbefalingerne bliver fulgt.

God fornøjelse!

SEGES

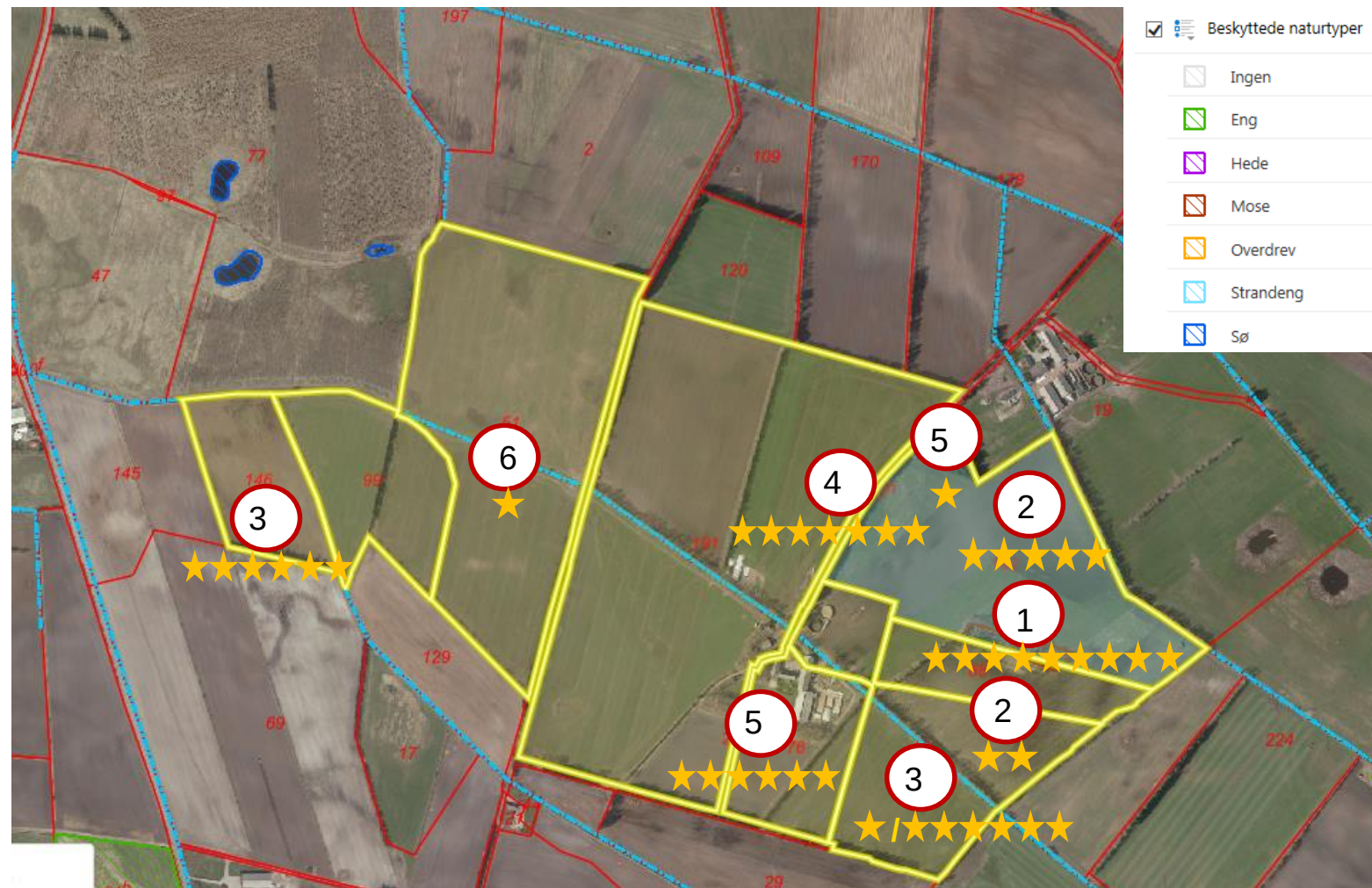
Kort om projektet

Formålet er at afprøve et konkret værktøj i form af et 'Naturtjek', der skal synliggøre hvor og hvordan du som landmand kan gøre en særlig indsats for at højne natur og biodiversitet på din bedrift. Projektet skal give dig mere viden om, hvor dine vigtigste naturværdier er, og give dig konkrete forslag til, hvad du kan gøre for at beskytte, forbedre og udvide din natur.

Bedriftsoversigt og fokuspunkter

1. Mose
2. Eng
3. Gamle læhegn
4. Gamle træer/dødt ved
5. Bedriftens småbiotoper
6. Beskyttelsesbræmme langs vandløb

1. Mose

Generelt: Gamle, urørte krat (især dem med pilebuske) har vist sig at være noget af den mest artsrige natur vi har i Danmark. I en tilgroet mose som denne, er der masser af mad til insekter og svampe. De mange pilekrat, og dermed pile-blomster, er i foråret en vigtig kilde til føde for insekterne. De store mængder af døde buske og træer giver mulighed for en høj artsrigdom af svampe, og de kan også bruges som levested for insekter.

Specifikt for bedriften: Mosen er ejendommens største naturværdi. Mosen er omkranset af mange forskellige træer og buske, og der er også en del dødt ved. Alt fra rødgran, pil, hyld, gamle egetræer og tæt pilekrat. Mod syd er der mange grantræer, og her er mangfoldigheden derfor lavest. Siden mod nord domineres af et tæt pilekrat og store gamle træer og har dermed den største mangfoldighed af arter. Mosen er forholdsvis næringsrig og den yderste kantvegetation domineres af brændenælder. Marken mod syd får tildelt gylle, hvorimod engen mod nord udelukkende afgræsses, da det ikke er muligt at køre der. Der er mange fugle, frøer og insekter samt en del dødt ved med forekomst af svampe.

Anbefaling: Hvis man vil holde en høj naturværdi på arealet, så er det forholdsvis simpelt: undgå gerne – som hidtil – at ”rydde op”, og lad endelig døde og døende træer ligge til henfald. Strukturen med krat, dødt ved, sump, mose og vandspejl vidner om mange års ”liggen hen”. Urørthed og lang kontinuitet er et godt udgangspunkt for udvikling af levesteder. Hvis den sidste stjerne skal opnås skal yderlige påvirkning fra de omkringliggende arealer mindskes fx ved en randzone på mosens sydside.

SEGES

Vandhul omkranset af krat

Gammelt pilekrat

Rød vandnymfe

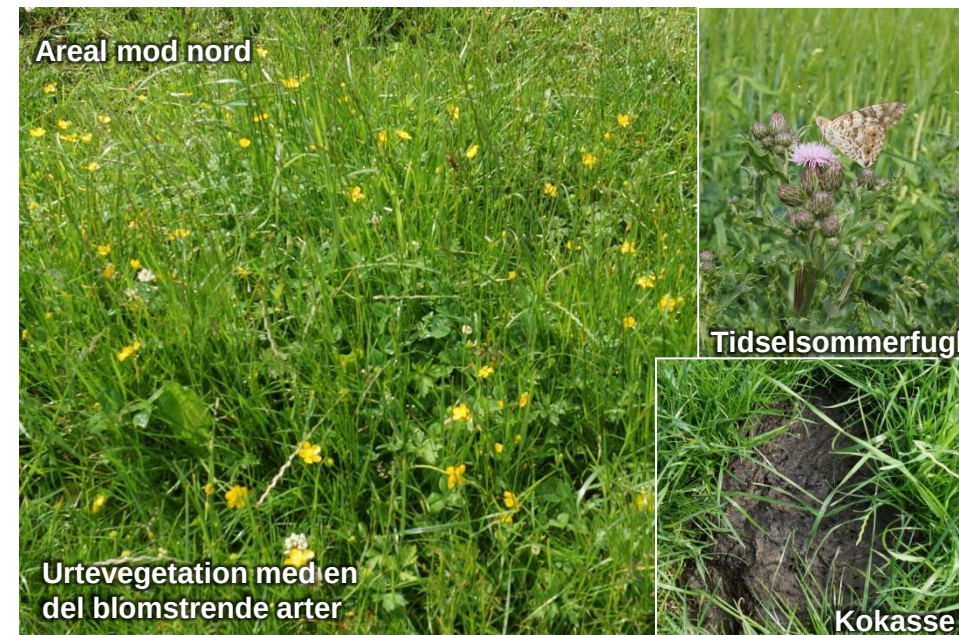
2. Englignende areal rundt om mosen

Generelt: Næringsfattige engområder med en naturlig hydrologi er vigtige levesteder for mange organismegrupper. Det blomsterrige landskab kan give føde til mange forskellige insekter. En høj score forudsætter at der er blomster gennem hele sæsonen. Det er særligt vigtigt at bevare den naturlige hydrologi samt, gennem et passende græsningstryk, at sørge for blomster gennem hele vækstsæsonen. Kulturrenge bærer ofte præg af gødskning og dyrkning. Ofte er blomstertætheden mindsket pga. tilgroning med græs og højere urter.

Specifikt for bedriften: Arealet mod nord kan betegnes som en kulturreng og domineres af græsser. Engen er ikke registreret som § 3, men da den bliver mere og mere våd, er det flere steder ikke længere muligt at køre på den. Et areal rundt om mosen mod nord, øst og vest drives udelukkende ved græsning. Arealet mod syd er pt. en slætgræsmark med omlægning ca. hvert 5 år. Dette areal bliver dog også vådere og vådere.

På arealet var et rigt liv af bier og sommerfugle, som følge af de mange blomstrende urter og træer. De græssende dyr tilfører desuden arealet levesteder for møgbillefaunaen via kokasser, og kvægets trampen tilfører arealet nogle forstyrrelser. F.eks. er de våde arealer optrådt, og det kan give plads og etableringsmuligheder for planter, som spredes til området.

Anbefaling: Særligt arealet mod nord har potentiale til at blive en rigtig fin eng. Græsningstrykket på de græssede arealer virker ok. Vil man sikre sig, at der er det korrekte græsningstryk på arealet, så skal man tjekke om der er blomster i blomst gennem hele sommerperioden. Det våde areal mod syd vil have gavn af at blive sammenhegnet med det resterende areal, der udelukkende græsses med kvæg. Vil man fremme blomstringen på en kulturreng og mindske tætheden af græsser til fordel for bier og insekter, kan man indstille gødskning og dyrkning, samt slå arealet i starten af maj eller oktober samt fjerne afklip.

3. Gamle læhegn

Generelt: Gamle hegn og skovpartier med flere arter af hvidblomstrende træer og buske (bl.a. slåen og engriflet hvidtjørn, skovæble, almindelig hæg og mirabel) giver føde til insekterne. Gamle, og især døende træer, også kaldet veterantræer, er særligt værdifulde som levested for et utal af dyr, planter og svampe. Derimod har unge og nyplantede træer en meget ringe værdi som levested. Derfor ligger værdien for hegn, remiser, skov og krat i høj grad i beskyttelsen af det stående ved i form af gamle og døde træer. Udlægning af dødt ved i hegn efter evt. slåning bidrager også til levesteder for insekter og svampe. Et hegn med megen variation, store sten og med luft imellem træerne kan være et særdeles godt levested og kan score meget højt ift. biodiversitet.

Specifikt for bedriften: Hegnene på ejendommen kan deles op i gamle løvfældende hegn og gamle granhegn. Generelt er de løvfældende hegn rigtig fine og af ældre dato. Der er en god variation af arter. Der er flere veterantræer i de ældste læhegn og dødt ved får lov til at blive liggende i hegnene, hvilket giver levesteder til mange insekter og småfugle. Derimod er der ikke meget liv i og under de gamle grantræer.

Anbefaling: Enkelte steder var de løvfældende hegn meget tætte, her kan man med fordel fjerne flere af ammetræerne for at skabe mere lys, så variationen bliver større. For at opnå den sidste stjerne, skal man beskytte læhegnene yderligere mod randpåvirkning. Det anbefales med tiden at udskifte granhegnene til løvfældende træer, da det er tydeligt, at der ikke er meget liv tilknyttet disse. Steffan oplyser dog, at der bor en ugle i et af de gamle granhegn og det vil derfor være en god idé at lade nogle af de gamle graner stå. Det er desuden en god idé at lade afklippede grene og stammer ligge til henfald i læhegnene, ligesom stembunker også kan være levesteder for insekter og padder. Udvid gerne hegnene med bræmmer af udyrket jord, som får lov at ligge.

SEGES

4. Gamle træer og dødt ved

Generelt: Døende træer og døde stammer udgør vigtige levesteder for især insekter og svampe, og er generelt en mangelvare i det danske landskab. Derfor bør man altid lade gamle, døende og døde træer stå, så man bibeholder de værdifulde levesteder som træet udgør. Træerne huser ofte utroligt artsrige samfund af lav, svampe, mosser og insektlarver.

Nyplantning af hjemmehørende arter af træer og buske kan være vigtig føde for insekterne. De hvidblomstrende træer såsom slåen og engriflet hvidtjorn, skovæble, almindelig hæg og mirabel er især vigtige fødekilder i det tidlige forår. Dette kan være et værdifuldt tiltag især hvis det placeres i nærheden af eksisterende natur, og så længe de ikke erstatter gamle træer.

Specifikt for bedriften: På bedriften er der mange fine, gamle træer, som er naturmæssigt værdifulde. Det er godt at plante nye træer, men de scorer som udgangspunkt ikke særligt højt på biodiversitet da der går en længere årrække, før de kan fungere som levesteder for andre arter.

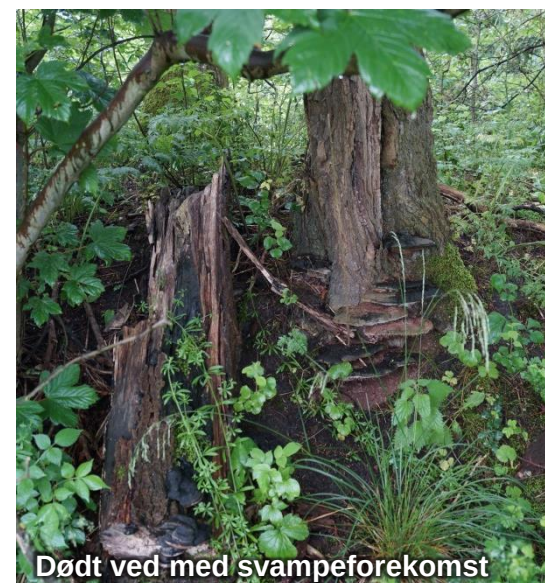
Anbefaling: Her er allerede en god bevidsthed omkring de fritstående træers værdi – både unge og gamle træer. Ønsker man flere gamle og døende træer, så kan man fremskynde aldringsprocessen ved at beskadige unge sunde træer, f.eks. ved at ringe en sidestamme, eller ved at lave et bål op ad stammen.

Hulheder er bl.a. gode for fugle og flagermus

Dødt opadstående ved er godt for mange fugle og insekter

Dødt ved med svampeforekomst

Dødt ved med insekthuller

5. Bedriftens småbiotoper

Generelt: Småbiotoper er levested for dyr, planter og svampe som kan være sjældne ude i det åbne land. Småbiotoper med gamle træer og dødt ved er ekstra værdifulde, fordi de byder på levesteder til fugle (f.eks. spætter), insekter og svampe. Rigtig mange arter knytter sig til døde eller døende vedplanter. Derfor bør man altid lade dødt ved ligge, også efter en evt. beskæring, så man bibeholder de værdifulde levesteder som veddet udgør. Små områder i småbiotopen uden træer kan skabe lysninger, hvor blomster og sommerfugle kan leve.

Jorddiger kan være fine småbiotoper i landskabet. Fordi disse biotoper ikke omlægges, har de høj værdi som levested for bl.a. de vilde bier. Sådanne blomsterrige biotoper har en langt højere naturværdi end f.eks. blomsterstriber som udsås, fordi de har lang kontinuitet. Lang kontinuitet giver typisk flere arter og levesteder.

Specifikt for bedriften: Der findes to småbiotoper på ejendommen. Én der primært består af løvfældende træer og en der primært består af rødgraner. Den løvfældende er oprindeligt to levende hegn hvor der har været en drivgang i mellem til køerne. Kanterne er derfor meget tætte med flere veterantræer og en del dødt ved, mens der er mere luft inde i midten af bevoksningen med en yngre opvækst. I forbindelse med anlæggelse af drivgangen er der opgravet jord der ligger som et dige med en mosaik af synligt jord, mosser og urtevegetation. Småbiotopen bestående af rødgraner er meget tæt, og der er ikke det store liv i bunden af denne.

Anbefaling: Hvis man vil holde en høj naturværdi på den løvfældende småbiotop, så er det forholdsvis simpelt: undgå gerne – som hidtil – at ”rydde op”, og lad endelig døde og døende træer ligge til henfald. For at opnå de sidste stjerner, skal man beskytte småbiotopen yderligere mod randpåvirkning. Samtidig kunne man evt. lade et par kalve eller andre dyr græsse mellem træerne for at skabe noget mere dynamik via dyrenes forstyrrelse, således at flere forskellige planter vil have mulighed for at etablere sig. Rødgranskulturen har ikke en særlig høj naturværdi, og man kan med stor fordel fjerne rødgrantræerne. Dette kan blandt andet gøres ved at ringe træerne og på den måde skabe en del opretstående dødt og døende ved, samt plads til opvækst af hjemmehørende arter.

SEGES

Småbiotop løvfældende

Veterantræ

Jorddige med mos

Småbiotop rødgran

Tæt granbevoksning uden meget liv

6. Beskyttelsesbræmme langs vandløb

Generelt: Et naturligt slynget vandløb med brede bræmmer eller randzoner, skaber et varieret miljø for både vandlevende organismer og sumpplanter. Et naturligt slynget vandløb består oftest af afsnit med stillestående dybere vand (kaldet høl), og afsnit med hurtigtstrømmende kraftigt iltet vand (kaldet stryg). Stryg er meget vigtige for vandlevende insekter, samt fiskenes yngel. De mere stillestående høl fungerer bl.a. som standsted for større fisk. Et sundt vandløb har et forskelligartet plantedække af almindelig vandranunkel, hjertebladet vandaks, brøndkarse, smalbladet mærke, vandpest, tykbladet ærenpris og kors-andemad. Vandløbets brinker kan opnå en meget varieret flora af amfibiske planter som pilblad, pindsvineknop, engkabbeleje og vandmynte. Vandløbets planter udgør vigtige gemmesteder og et fødegrundlag for mange af vandløbets organismer. En høj score forudsætter at vandløbet har en naturlig slyngning med et varieret plantedække.

Specifikt for bedriften: Vandløbene på bedriften har ikke den store naturværdi og kan betegnes som lige kanaler, som kan tørre helt ud i varme somre. Kanalerne sikrer en god afvanding fra arealerne og opfylder denne funktion fint. Den største naturværdi er dog selve kanterne langs vandløber, som huser flere blomstrende urter. Blivende biotoper, som disse som ikke omlægges, kan have en høj værdi som levested for bl.a. de vilde bier. Sådanne blomsterrige biotoper har en langt højere naturværdi end f.eks. blomsterstriber som udsås.

Anbefaling: Da kanalen har et regulativ og udfylder sin funktion med afvanding af de omkringliggende arealer fint, er det ikke realistisk, at gøre noget i selve kanalen. Det ville ikke være sådan et sted, man ville lave et reguleringsprojekt, da potentialet for et naturligt slynget vandløb ikke er til stede. I stedet bør der fokuseres på beskyttelsesbræmmen langs vandløbet hvor man kan forsøge at undgå påvirkning ved jordbehandling og gødning, da dette ødelægger arealet som levested og reducerer antallet af forskellige blomster. Undgå også at slå kanterne til efter blomsterne er afblomstrede og har sat frø. Så sikrer man at der er føde til insekterne samt planternes overlevelse. For at fremme blomstringen kan man foretage høslæt i tidlig maj og/eller i oktober.

SEGES

Bræmmer langs vandløb med græs og urtevegetation

Urter og blomster i blomst bl.a. Muse-Vikke

Urter og blomster i blomst bl.a. Lav Randunkel

Ønsker du at vide mere?

Du er altid velkommen til at kontakte SEGES

Andrea Oddershede på anod@seges.dk, eller ring på tlf: 87405444.

Appen for § 3-natur - beskyttet natur

Med telefonen i hånden kan søge informationer om din natur, når du står ude på bedriften. Ligesom på Miljøportalen kan du få et overblik over den beskyttede natur, læse artslister for arealerne, samt undersøge HNV-score.

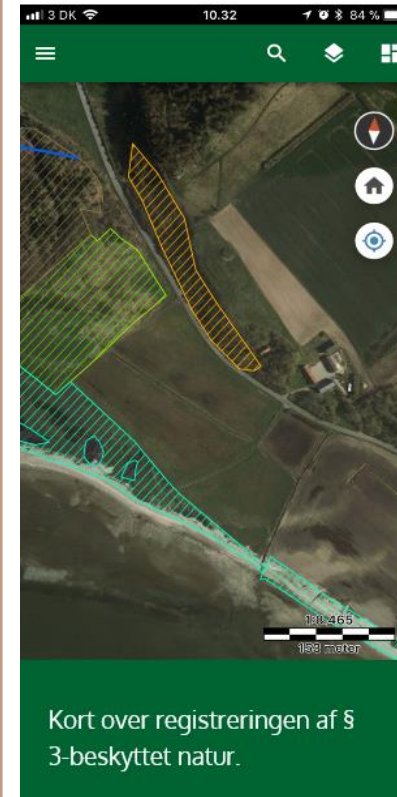
Miljøportalen

Få et overblik over naturen på din bedrift. Her kan du få information om arealer med beskyttet natur, HNV-score og artslister for dine arealer:

<https://arealinformation.miljoportal.dk>

SEGES

Appen "Beskyttet natur"
Søg info om naturen når du står derude.

HNV-score

High Nature Value (HNV) er en indikator for et areals naturværdi og bruges til at prioritere naturplejeindsatsen. En Høj HNV-værdi indikerer høj naturværdi.

